

Rozsudek Nejvyššího soudu SSR ze dne 28.11.1974, sp. zn. 125/74, ECLI:CZ:NS:1974:125.1974.1

Číslo: 37/1975

Právní věta: K otázce tzv. pretrhnutia príčinnej súvislosti. Príčinná súvislosť medzi konaním páchatela a následkom sa neprerušuje, ak ku konaniu páchatela pristúpi ďalšia skutočnosť, ktorá spolupôsobí pri vzniku následku, ak však konanie páchatela zostáva takou skutočnosťou, bez ktorej by k následku nebolo došlo. Príčinná súvislosť by sa prerušila len vtedy, kdeby nová okolnosť pôsobila ako výlučná a samostatná príčina, ktorá spôsobila následok bez ohľadu na konanie páchatela. Skutočnosť, že následok, ktorý vyplynul z konanie páchatela, bol iný než si páchatel predstavoval (tzv. omyl v kauzálnom priebehu, aberratio ictus) páchatelovi neprospieva a nevylučuje jeho zavinenia.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 28.11.1974

Spisová značka: 125/74

Číslo rozhodnutí: 37

Číslo sešitu: 6-7

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Omyl právní, Příčinná souvislost, Zavinění

Předpisy: 140/1961 Sb. § 3 odst. 1

§ 221 odst. 1

§ 3 odst. 3

§ 4

§ 5

§ 8 odst. 1

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkom Okresného súdu v Nitre z 28. mája 1974 sp. zn., 2 T 42/74 bol obvinený J. N. uznaný za vinného z trestného činu ublíženia na zdraví podľa § 221 odst. 1, 3 Tr. zák. na tom skutkovom základe, že 8. decembra 1973 v Cabaji po predchádzajúcej hádke kopol poškodeného J. M. do brucha tak, že mu spôsobil roztrhnutie tenkého čreva. Za tento trestný čin mu bol podľa § 221 odst. 3 Tr. zák. uložený trest odňatia slobody vo výmere 15 mesiacov so zradením do prvej nápravno výchovnej skupiny.

Krajský súd v Bratislave zrušil na základe odvolania obvineného rozsudkom z 20. augusta 1974 sp. zn. 6 To 517/74 rozsudok súdu prvého stupňa v celom rozsahu a obvineného J. N. uznal za vinného z pokusu trestného činu ublíženia na zdraví podľa § 8 odst. 1, § 221 odst. 1 Tr. zák. na tom skutkovom

základe, že toho istého dňa na tom istom mieste po predchádzajúcej hádke kopol poškodeného J. M. do brucha s úmyslom spôsobiť mu ujmu na zdraví. Za to mu uložil podľa § 221 odst. 1 Tr. zák. trest odňatia slobody vo výmere 4 mesiacov s podmiennečným odkladom jeho výkonu skúšobný čas dvoch rokov.

Najvyšší súd SSR zrušil na základe sťažnosti pre porušenie zákona, ktorú podal generálny prokurátor SSR v neprospech obvineného J. N., rozhodnutia súdov oboch stupňov a Okresnému súdu v Nitre prikázal, aby vec v potrebnom rozsahu znova prejednal a rozhodol.

Z odôvodnenia:

Vykonanými dôkazmi sa bez pochybnosti preukázalo, že 8. decembra 1973 asi o 21.00 hod. na Kostolnej ulici v Cabaji, okr. Nitra, kopol obvinený 72-ročného J. M. do brucha tak silno, že mu roztrhol tenké črevo, čo vyvolalo zápal pobrušnice, ktorý spôsobil 10. decembra 1973 o 02.45. hod. smrť poškodeného.

Obžaloba posúdila skutok obvineného ako trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 221 odst. 1,4 Tr. zák., teda pripisovala obvinenému trestnú zodpovednosť i za smrť poškodeného. Okresný súd však uznal obvineného za trestne zodpovedného iba za to, že poškodenému spôsobil ťažkú ujmu na zdraví tým, že mu kopnutím do brucha roztrhol tenké črevo a skutok obvineného právne posúdil ako trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 221 odst. 1, 3 Tr. zák. Z posudku znalcov Dr. M. M. a Dr. P. G. a z výpovedí svedkov M. M. a Š. D. dospel okresný súd k skutkovému zisteniu, že prasknutie tenkého čreva poškodeného nebolo smrteľné. Podľa posudku uvedených znalcov bolo toto zranenie síce veľmi bolestivé, avšak operatívnym zákrokom do 10 hodín od jeho vzniku sa pravdepodobne dalo smrti zabrániť. Poškodený sa však omietol podrobiť lekárskejmu ošetrovaniu, hoci ho k tomu nabádala jeho manželka M. M., ako aj príslušník VB Š. D. a do nemocnice bol odvezený až asi po 22 hodinách od vzniku zranenia, teda v čase, keď sa už jeho smrti nedalo zabrániť. Z toho okresný súd vyvodil záver, že príčinou smrti bolo to, že poškodený odmietal lekársku pomoc; tým sa prerušila príčinná súvislosť medzi konaním obvineného a smrťou poškodeného. Preto okresný súd neposúdil konanie obvineného aj podľa odst. 4 § 221 Tr. zák. Uznal však obvineného za trestne zodpovedného, že kopnutím do brucha spôsobil poškodenému roztrhnutie tenkého čreva, i keď v súlade so znaleckým posudkom uznal ako preukázané, že k uvedenému zraneniu by u poškodeného s najväčšou pravdepodobnosťou nebolo došlo, keby bol mal anatomicky normálne uložené orgány v brušnej dutine. Zo znaleckého posudku totiž vyplýva, že k roztrhnutiu tenkého čreva došlo na orgáne už predtým chorobne zmenenom. Poškodený v dôsledku pruhových bránok v podbrušnicovej výstrelke v oblasti slabín mal na tenkom čreve kľučku, preto sa tlak po údere nemohol rozložiť na všetky strany ako za normálneho stavu, obsah tenkého čreva v kľučke sa nestačil vrátiť cez pruhovú bránku, a následkom toho došlo po kopnutí k roztrhnutiu tenkého čreva. Túto okolnosť však okresný súd nepokladal za rozhodujúcu s odôvodnením, že „páchateľ, ktorý siahne na telesnú integritu fyzickým útokom spôsobilým vyvolať poranenie, je zodpovedný za následok aj vtedy, keď poraneniu dôjde preto, že poškodený je postihnutý anatomickou anomáliou poraneného orgánu“.

Krajský súd nezistil zavinenie obvineného ani na smrti poškodeného ani na jeho zranení. Vychádzal z posudku znalca Dr. M. M., ktorého vypočul aj na odvolacom pojednávaní. Podľa tohto posudku kopnutím do brucha zdravej osoby, ktorá má brušné steny neporušené, by fakticky došlo iba ku krátkodobej bolesti, prípadne k strate vedomia; tieto symptómy by odozneli bez následkov. Preto podľa názoru krajského súdu k roztrhnutiu tenkého čreva poškodeného došlo v dôsledku prietrže (ľudove pruh) a k jeho smrti v dôsledku toho, že zanedbal lekárske ošetrovanie. Z toho krajský súd vyvodil záver, že k uvedeným ťažším následkom došlo nezávisle na vôli a vedomí obvineného, ktorý nevedel a nemohol vedieť a zdravotnom stave poškodeného, a preto za tieto následky nie je zodpovedný. Krajský súd v dôsledku toho uznal obvineného za vinného iba z toho, že kopol poškodeného a zastihol ho, pričom musel predpokladať, že mu tým môže spôsobiť ujmu na zdraví.

Keďže takýto následok nenastal, kvalifikoval krajský súd konanie obvineného len ako pokus o trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 8 odst. 1, § 221 odst. 1 Tr. zák.

Právne závery okresného i krajského súdu sú mylné.

Okrem dovŕšeného veku 15 rokov a pričetnosti páchatela základom trestnej zodpovednosti je príčinná súvislosť medzi konaním páchatela nebezpečným pre spoločnosť a následkom (ťažším následkom) a zavinenie, t. j. určitý psychický vzťah páchatela k takému konaniu a následku. Obidva nižšie súdy na mýlili pri výklade základov trestnej zodpovednosti určených v ustanovení § 3 Tr. zák.

Príčinná súvislosť je z hľadiska dialektického materializmu objektívnou kategóriou. Každý následok je výsledkom mnohých príčin, pričom príčinou následku je také konanie, bez ktorého by následok nebol nastal. Určitá činnosť, okolnosť a pod. však nestráca svoj charakter príčiny len preto, že okrem nej viedli k následku aj iné príčiny, okolnosti a pod. Každé konanie, bez ktorého by následok nebol nastal, nie je však rovnako dôležitou príčinou následku. Rozlišovanie medzi následkami nevyhnutými a náhodnými nie je však rozhodujúce pre stanovenie trestnej zodpovednosti. Konanie ako príčina následku nie je vždy rovnaké, naopak môže vyjadrovať rozličné stupne spôsobenia následku. Stupeň spôsobenia následku je jedna z okolností, ktoré určujú stupeň nebezpečnosti činu pre spoločnosť z hľadiska spôsobu vykonania činu (§ 3 odst. 4 Tr. zák.).

V tomto prípade sa bez pochybností preukázalo, že obvinený kopol poškodeného do brucha a tým mu roztrhol tenké črevo. Toto zranenie potom vyvolalo zápal pobrušnice a smrť. Medzi kopnutím poškodeného do brucha a uvedenými následkami preto existuje príčinná súvislosť. Na tom nič nemení okolnosť, že k roztrhnutiu tenkého čreva poškodeného došlo aj preto, že tento orgán nebol v normálnom stave a že k smrti poškodeného došlo aj preto, že nevyhľadal včas lekársku pomoc. Keby totiž obvinený nebol poškodeného kopol do brucha, k uvedeným následkom by nebolo došlo. Preto je mylný názor okresného súdu, že príčina smrti poškodeného nebola v tom, že ho obvinený kopol do brucha, ale len v tom, že poškodený odmietol lekársku pomoc a že tým sa prerušia príčinná súvislosť medzi kopnutím a smrťou poškodeného. Príčinná súvislosť medzi konaním obvineného a smrťou poškodeného by sa prerušila vtedy, keby k smrti poškodeného došlo bez ohľadu na konanie obvineného, teda výlučne v dôsledku inej okolnosti, napr. keby poškodený spáchal po svojom zranení samovraždu alebo keby ho bol usmrtil niekto iný, napr. strelou do srdca a pod.

Aké zavinenie (psychický vzťah) vyžaduje Trestný zákon, je všeobecne určené v § 3 odst. 3 Tr. zák. Zákon v citovanom ustanovení stanoví, aká forma zavinenia sa vyžaduje k trestnosti, teda aký musí byť psychický vzťah páchatela k následku. Okresný súd i krajský súd na základe skutkového zistenia, že obvinený prudko kopol 72-ročného človeka do brucha, dospeli k správne mu záveru, že úmysel obvineného smeroval prinajmenšom k spôsobeniu ublíženia na zdraví. Okresný súd okrem toho došiel aj k záveru, že v dôsledku tohto konania obvineného došlo k ťažšiemu následku, než aký zamýšľal spôsobiť, j. j. ťažkej ujme na zdraví, ktorú obvinený zavinili z nedbanlivosti.

Pre posúdenie, či aj roztrhnutie tenkého čreva, teda ťažkú ujmu na zdraví, poťažne smrť poškodeného zavinil obvinený úmyselne alebo aspoň z nedbanlivosti, t. j. či chcel poškodenému svojim konaním spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví, poťažne smrť (§ 4 písm. a) Tr. zák.), alebo či aspoň vedel, že tento následok môže spôsobiť a pre prípad, že ho spôsobí, bol s tým uzrozumený (§ 4 písm. b) Tr. zák.), alebo sa len spoliehal, že tento následok nespôsobí (§ 5 písm. a) Tr. zák.), alebo napokon nevedel, že ho môže spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mohol a mal (§ 5 písm. b) Tr. zák.), treba vychádzať z okolností, za akých nastala ťažká ujma na zdraví, poťažne smrť poškodeného.

Keby bol obvinený vedel o abnormite tenkého čreva poškodeného, t. j. že tento orgán je ľahko zraniteľná a napriek tomu by prudko kopol poškodeného do brucha, bol by musel počítať s tým, že

poškodenému tým spôsobí roztrhnutie tenkého čreva, teda vážnejšie zranenie. V tom prípade by nepochybne prichádzalo do úvahy posudzovať konanie obvineného ako trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 222 Tr. zák. Zavinenie obvineného však nemusí smerovať k tej konkrétnej ťažkej ujme na zdraví, ku ktorej skutočne došlo (pretrhnutie tenkého čreva), poťažne k smrti vzniklej z uvedených konkrétnych ďalších príčin; postačí, že zavinenie smerovalo k ťažkej ujme akéhokoľvek druhu, poťažne k spôsobeniu smrti akýmkoľvek spôsobom, pokiaľ tieto ťažšie následky z konania obvineného mohli reálne vzniknúť. Skutočnosť, že vznikla ťažká ujma na zdraví iného druhu alebo smrť iným spôsobom, než ako si obvinený predstavoval alebo predstavovať mohol a mal, teda tzv. omyl v kauzálnom priebehu (aberratio ictus), by obvinenému neprospievala.

Vzhľadom na to, že krajský súd dosiaľ náležite nezistil skutkový stav z uvedených hľadísk, bude nutné, aby sa znova vypočuli znalci a uvážili, či prudké kopnutie do brucha zdravého človeka (ale treba brať do úvahy telesnú konštrukciu a najmä vek poškodeného), môže spôsobiť vážnejšie zranenie, na akom orgáne, v akom rozsahu a z akých príčin, prípadne či môže spôsobiť aj smrť a z akých príčin. O týchto okolnostiach sa síce znalec Dr. M. M. vyjadril na odvolacom verejnom zasadnutí, ale jeho posudok je nejasný a neúplný. Nejasnosť posudku je v tom, že sa v ňom najprv uvádza, že u človeka bez chorobných zmien, aké sa zistili u poškodeného, by podobné kopnutie mohlo viesť maximálne k prechodnej strate vedomia niekoľko minút a pominulo by bez akýchkoľvek následkov. V ďalšej vete sa však uvádza, že pri takom kopnutí dochádza k poškodeniu pečene alebo sleziny. Neúplnosť posudku je ďalej v tom, že sa v ňom neuvádza, aký bol rozsah a povaha poranenia, ktoré utrpel poškodený roztrhnutým tenkým čревom, t. j. približne aký čas nemocničného, či domáceho liečenia a práceneschopnosti by si bolo vyžadovalo, či by zranenie bolo zanechalo následky a aké, či by značná bolestivosť bola trvala aj po operatívnom zákroku a ako dlho. Posudok je neúplný aj v tom, že sa v ňom neuvádza, aké následky mohlo mať pre poškodeného, keby nemal abnormitu tenkého čreva, silné kopnutie nielen priamo smerom na tenké črevo, ale vôbec do brucha. Obvinený totiž chcel nepochybne kopnúť poškodeného do brucha, nemožno však vychádzať z toho, že mu chcel zasiahnuť práve tenké črevo. Presné miesto zásahu na bruchu poškodeného nezáležalo len od obvineného, keďže poškodený bol oblečený, mohol sa útoku čiastočne vyhnúť a obvinený sa ku kopnutiu rozbehol, ako je zjavné z výpovede svedka Š. M. Obvinený preto počítal s tým, že poškodeného zasiahne na ktoromkoľvek mieste brucha.

Pri posudzovaní zavinenia obvineného prihliadne súd k všetkým objektívnym i subjektívnym okolnostiam prípadu, predovšetkým k intenzite kopnutia (sila úderu, obutie obvineného, oblečenie poškodeného, ktoré mohlo úder tlmiť atď.), k pohnútku činu, s prievodným slovným prejavom, z ktorých by sa mohlo usúdiť na zámer obvineného atď. Len po zhodnotení doplneného znaleckého posudku a všetkých týchto ďalších okolností bude môcť súd urobiť záver, či obvinený zavinil ťažkú ujmu na zdraví úmyselne a dopustil sa teda trestného činu podľa § 222 odst. 1 Tr. zák., alebo len z nedbanlivosti a dopustil sa teda trestného činu len podľa § 221 odst. 1, 3 Tr. zák. Pri posudzovaní zavinenia prihliadne súd aj k všeobecnej skúsenosti, že prudké kopnutie do brucha, kde sú uložené dôležité a takýmto spôsobom i zraniteľné orgány, môže dôjsť aj k vážnemu zraneniu, že však podľa všeobecnej predstavy ľudí takýmto spôsobom možno sotva spôsobiť smrť človeka. Osobitná okolnosť tohto prípadu, ktorá spoluzapríčinila smrť poškodeného, totiž to, poškodený zanedbal lekárskeho ošetrovanie, pravdaže nie je pokrytá zavinením obvineného.